

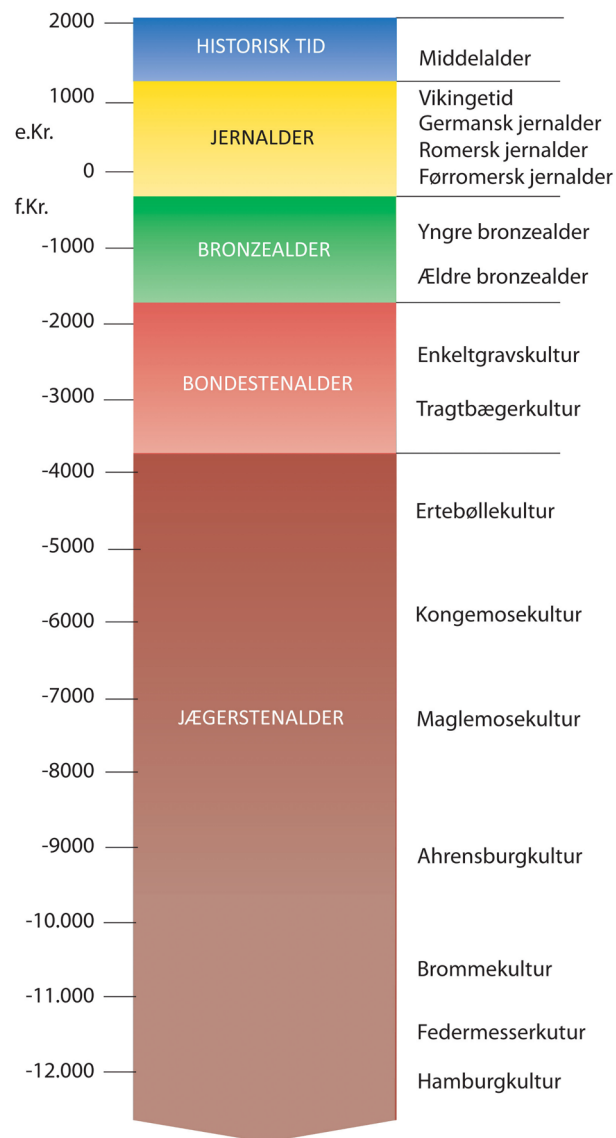
Udgravning ved Nielsminde, Gug Bebyggelsesspor fra bronzealder

Arkæolog René Gravgaard Pedersen

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Undersøgelsens baggrund	3
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	3
Sammenfatning og perspektivering	5
Hvis du vil vide mere	5

Indledning

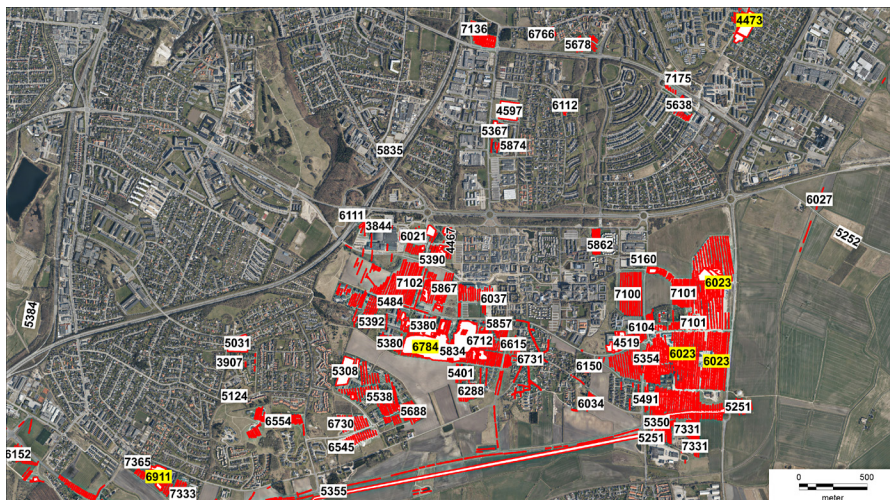
Denne kulturhistoriske rapport giver et overblik over museets udgravning, ÅHM 6911, i den sydøstlige del af Gug, syd for Sdr. Trandersvej på kanten af Sdr. Tranders bakken ned mod Indkildedalen. Udgravningen var fordelt på tre fundområder A, B og C, og blev udført i perioden 15. marts – 16. april 2021. Der blev udgravet tomterne efter fem 3-skibede langhuse og fire økonomibygninger i form af fire stolpeanlæg fra perioden ældre bronzealder periode II - førromersk jernalder. (1.700 f.Kr. – 1 e.Kr.). Derudover blev der registreret en vej, som kan ses på historiske kort fra 1795 (original 1).

Undersøgelsens baggrund

På foranledning af A. Enggaard A/S blev matrikel 3a Gug By, Sønder Tranders forundersøgt i december 2019, forud for byggemodning. På baggrund af forundersøgelse blev tre fundområder, A, B og C, indstillet til udgravning.

Disse tre fundområder blev udgravet i foråret 2021.

Lokalområdet i oldtiden

Figur 1. Oversigtskort med det udgravede areal nederst til venstre i billeder nummereret med 6911 på gul baggrund. Tidligere forundersøgelser og udgravninger i området er vist med røde og hvide polygoner og deres ÅHM nr. står med store tal på en hvid baggrund, dog har de omtalte udgravninger gul baggrund. Baggrund: Ortofoto 2021 © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

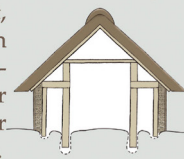
I de seneste årtier er store dele af områderne mod øst, Sdr. Tranders, blevet arkæologisk undersøgt ved større udgravninger, blandt andet ÅHM 4473 Nørre Tranders, ÅHM 6023 Postgården III og ÅHM 6784 Sdr. Tranders III. Her er der blandt andet blevet udgravet bopladser fra stenalder, bronzealder, jernalder og vikingetid (3900 f.Kr. – 1050 e.Kr.). Derudover er der udgravet en gravplads fra vikingetid (800 e.Kr. – 1050 e.Kr.).

Undersøgelsens resultater

Ved udgravningen blev der fundet tomterne efter ti bygninger, hvoraf de fem var 3-skibede langhuse og fem var økonomibygninger. Husene dateres til mellem bronzealder periode II - førromersk jernalder (1700 f.Kr. – 1 e.Kr.). Dette gøres de ud fra keramik- og hustypologi samt C14-dateringer. Ligesom tøjmoden skifter i dag, har keramikmoden og husenes grundplan skiftet i oldtiden, og derudfra kan de dateres typologisk.

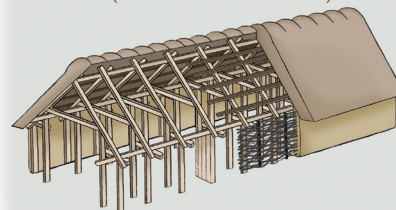
Det treskibede hus

I et treskibet hus bæres taget af to rækker af kraftige stolper, placeret ned igennem husets midte. Hustypen kaldes treskibet, da det i tværsnit kan opdeles i tre dele - mellem og på hver side af de to rækker tagbærende stolper.

Husene har haft stolper til yder-vægge og andre opdelinger i huset - som skillevægge, båse til dyrene osv. - men disse er kun i heldige tilfælde bevaret. Husene er aflange og oftest 5-6 m brede. De kaldes derfor langhuse, når de er så lange, at de er brugt som bolig. Der er også mindre bygninger, som har været brugt som fx arbejds- og opbevaringsbygninger. Indgangene er i langhusenes lange vægge, og indrettes oftest med bolig i den ene ende (mod vest) og stald i den anden (mod øst).

Treskibede huse bygges i det meste af bronzealderen, jernalder og vikingetid - samlet en periode på omkring 2000 år (1.500 f.kr.-1.050 e.kr.).

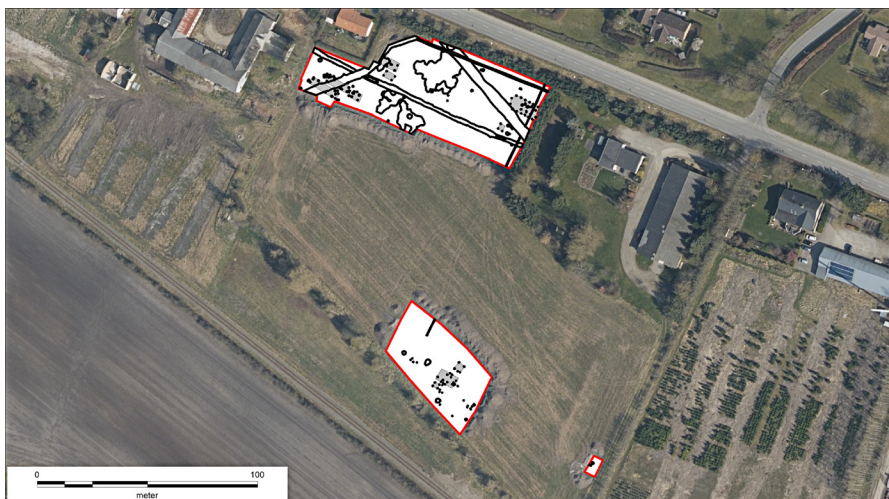

Fire stolpeanlæg

Fire stolpeanlæg er små kvadratiske bygninger, bestående af i alt fire stolper.

Disse små bygninger kan være små bygninger uden vægge men med et tag - brugt til opbevaring af halm, hø eller andet forråd. Bygningerne kan dog også have spor af vægge og indgange - og så formodentlig brugt til forskellige håndværksaktiviteter, opbevaring og lignende.

Figur 2. Plan over udgravningen. De tre fundområder er markeret med røde rammer og hvid baggrund, med fundområde A øverst, fundområde B nederst og fundområde C til højre. De fundne hustomter er markeret med grå polygoner.

Baggrund: Ortofoto 2021 © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

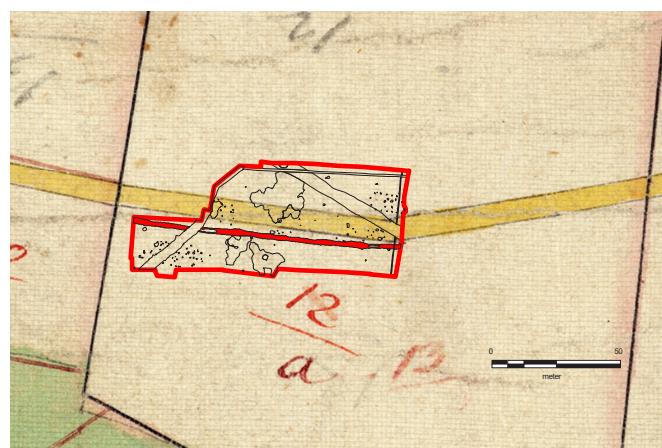
Et af de 3-skibede langhuse havde vægstolperne bevaret, og husets form og bredde kunne derfor registreres. Derudfra samt fra C14-dateringer kunne huset dateres mere præcist til 1.500 f.Kr – 1.100 f.Kr. Endnu et langhus i fundområde A blev dateret til denne periode. Om disse to huse har været samtidige, eller det ene har afløst det andet, vides ikke. Derudover blev et andet hus fundområde A C14-dateret til førromersk jernalder, 500 f.Kr. – 1 e.Kr. I fundområde B blev fundet et 3-skibet langhus samt to økonomibygninger, en nord og en syd for langhuset. Langhuset og den sydlige økonomibygning blev C14-dateret til overgangen mellem yngre bronzealder/førromersk jernalder, 594 f.Kr. – 401 f.Kr. De to skal derfor ses som en gårdsenhed, som har fungeret samtidig. Den nordlige økonomibygning har muligvis været samtidig med eller yngre/ældre end den sydlige økonomibygning, og skal også ses som en del af den samme gårdsenhed.

Økonomibygningerne, fire stolpeanlæggene, skal ses i sammenhæng med de 3-skibede langhuse. De har ikke stået alene, og det må forventes, at de har været samtidige med et eller flere af de 3-skibede langhuse. Men hvor mange af de fundne bygningstomter, der har været i brug samtidig, vides dog ikke, udover de to som allerede er omtalte.

Derudover blev der observeret rester af en gammel jordvej, som tidligere har været færdselsåren mellem Gug og Sdr. Tranders. Den kan ses på gamle original-1 kort over Gug fra 1795, og må derfor være ældre end 1795. I vejfyldet kunne der udskilles 2-4 hjulspor, som havde slidt sig ned i undergrundskridtet. Afstanden mellem hjulsporene var ca. 1 meter.

Figur 3. Snit gennem vejen. Til højre i billedet kan man se tre hjulspor, som har slidt sig ned i undergrundskridtet. Set fra vest.

Figur 4. Udsnit af original-1 kort over Gug by fra 1795, hvor et vejforløb ind til Gug ses som den gullige markering. A17 ses som den røde polygon, der løber lige syd for vejen. Vejen og A17 må siges at være identisk. Den fejlmargen der er, må tilskrives usikkerheden ved digitaliseringen af original-1 kortet.

Der blev også gjort et lille løsfund, et fund der ikke kunne relateres til et anlæg, men blev fundet i mulden, som giver et lille indblik i egnen omkring 1600-1700-tallet. Der blev fundet et fire cm fragment af en kridtpibe. Det vidner om, at området har haft forbindelser ud i verden, nærmere bestemt Amerika, for på denne tid blev der kun produceret tobak i Amerika.

Sammenfatning og perspektivering

Denne arkæologiske udgravning bidrager med endnu en brik i forståelsen af områdets bebyggelseshistorie, og kan potentielt bruges i opstillingen af en model for bebyggelsesudviklingen i området omkring det sydøstlige Aalborg og dets kridtbakker.

Denne bebyggelse er bygget på kanten af Sdr. Tranders bakken ned mod Indkilledalen. Dette har været en god placering for gårdsenheder med både dyrehold og agerdyrkning som sine primære fødekilder og livsgrundlag. Bebyggelsen havde derved de frodige engarealer mod syd til dyreholdet, og den dyrkbare agerjord mod nord.

Resultaterne fra udgravningen er vigtige for vores samlede forståelse af samfundets organisering i ældre bronzealder/førromersk jernalder, og bidrager også væsentlig til den allerede igangværende kortlægning af den forhistoriske bebyggelse i området. Yderligere bidrager den til forståelsen af dynamikken i landskabsudnyttelsen i denne periode.

Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende oversigtsværker.

Danmarks Oldtid, Bronzealder 2.000-500 f.Kr., af Jørgen Jensen, 2002, Gyldendal.

Danmarks Oldtid, Ældre Jernalder 500 f.Kr.-400 e.Kr., af Jørgen Jensen, 2003, Gyldendal.

Figur 5. x11, fragmentet af kridtpibe stilken.

Udgravningsdata

Nielsminde, Gug

- Nordjyske Museer jnr. 6911, 15. marts – 16. april 2021.
- Fund & Fortidsminder: 120113 sb 139
- Slots- og Kulturstyrelsen jnr. 18/00824
- Bygherre: A. Enggaard A/S
- Undersøgt areal: 6.551 m²

- Deltagere i udgravningen:
  - Studentermedhjælper Line Sørensen
  - Arkæologerne Diana Windfeldt-Schmidt og René Gravgaard Pedersen

- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg